

ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินคดีทุจริตของศาลฎีกาแผนกคดีอาญา ของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

ธีรวุฒิ วัชรมงคลพงษ์*
รองศาสตราจารย์ ดร.อภิญา เลื่อนฉวี**

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาแนวคิด หลักการ และทฤษฎีทางกฎหมายมหาชนที่เกี่ยวกับการดำเนินคดีทุจริตของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและเพื่อศึกษากฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินคดีทุจริตของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในต่างประเทศ และประเทศไทย รวมถึงวิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินคดีทุจริตของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ตลอดจนเพื่อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขที่เหมาะสมในการแก้ปัญหาที่เกิดจากการดำเนินคดีทุจริตของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองได้อย่างยั่งยืน

จากการศึกษา พบว่า นับตั้งแต่มีการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวกับการดำเนินคดีทุจริตของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง เกิดปัญหา 3 ประการ คือ ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาในคดีทุจริตของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับโครงสร้างและความเชี่ยวชาญขององค์คณะผู้พิพากษาในคดีทุจริตของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง และปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการขาดหน่วยงานกลางเพื่อทำหน้าที่ติดตามและบังคับตามคำพิพากษาของศาลในคดีทุจริตของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ซึ่งปัญหาทั้ง 3 ประการข้างต้นถือเป็นอุปสรรคในการดำเนินคดีทุจริตของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ไม่ว่าจะเป็นการกำหนดคดีและการแจ้งสิทธิในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของผู้ต้องหาที่เป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ความเชี่ยวชาญของผู้พิพากษาในระบบได้สวน ตลอดจนการทำหน้าที่ติดตามและบังคับตามคำพิพากษาของศาลที่ยังไม่มีประสิทธิภาพ

ดังนั้น ผู้วิจัยเห็นควรนำแนวคิดและมาตรการทางกฎหมายต่างประเทศ เช่น สาธารณรัฐฝรั่งเศส สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สหรัฐอเมริกา และอังกฤษ มาปรับใช้ในการดำเนินคดีทุจริตของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในประเทศไทย อีกทั้ง ผู้วิจัยเห็นควรให้มีการกำหนดคดีใน

* นักศึกษาหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ปริติ พนมยงค์

** ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

กระบวนการยุติธรรมทางอาญาของผู้ต้องหาที่เป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ในการดำเนินคดี และโครงสร้าง และความเชี่ยวชาญขององค์คณะผู้พิพากษาในการพิจารณาคดีที่ต้องมีความเชี่ยวชาญในระบบไต่สวนด้วย รวมไปถึงมีการกำหนดหน่วยงานกลางเพื่อทำหน้าที่ติดตามและบังคับตามคำพิพากษาของศาลโดยเฉพาะ โดยนำแนวคิด และทฤษฎีทางกฎหมายมหาชน ตลอดจนนำข้อกฎหมายของต่างประเทศมาปรับใช้กับ กฎหมายของประเทศไทย เพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างยั่งยืน สืบต่อไป

1. บทนำ

จากการศึกษา พบว่า นับตั้งแต่มีการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวกับการดำเนินคดีทุจริตของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเกิดปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินคดีทุจริตของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง 3 ประการ ซึ่งผู้วิจัยขอกว่าถึงปัญหาทั้งหมด ดังนี้

1) ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาในคดีทุจริตของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

ปัจจุบันการใช้อำนาจรัฐในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาโดยเจ้าหน้าที่รัฐย่อมส่งผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชนทั้งฝ่ายผู้ต้องหา ผู้เสียหาย และพยาน เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ในการดำรงความยุติธรรมเพื่อรักษาความสงบสุขของสังคม ดังนั้น รัฐเสรีประชาธิปไตยจึงได้มีการคุ้มครองสิทธิในกระบวนการยุติธรรมของประชาชนโดยบุคคลไม่ต้องรับโทษอาญา เว้นแต่ได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้ อยู่ในเวลาที่กระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้และโทษที่จะลงแก่บุคคลนั้นจะหนักกว่าโทษที่กำหนดไว้ในกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำความผิดมิได้ และต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด อีกทั้งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยได้วางหลักกฎหมายในการรับรองสิทธิของผู้ต้องหาไว้หลายมาตรา โดยมีประเด็นที่ได้รับการคุ้มครอง เช่น ให้พนักงานสอบสวนรวบรวมหลักฐานทุกชนิดเพื่อจะรู้ตัวผู้กระทำผิดและพิสูจน์ให้เห็นความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา เป็นต้น และผู้ต้องหาที่มีสิทธิได้รับการสอบสวนด้วยความรวดเร็ว ต่อเนื่อง และเป็นธรรม

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่า ประเทศไทยมีการกำหนดกระบวนการพิจารณาสืบสวนสอบสวนคดีอาญา โดยมีการกำหนดสิทธิของผู้ต้องหาในคดีอาญาเอาไว้ แต่ในทางกลับกันคดีทุจริตและประพฤตินิยมขบในวงราชการที่เกิดกับเจ้าหน้าที่หรือผู้ดำรงตำแหน่งการเมืองที่ถูกกล่าวหาว่ามีส่วนร่วมในการกระทำความผิดไม่มีกฎหมายที่กำหนดในเรื่องของกระบวนการแจ้งสิทธิก่อนเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม ซึ่งในคดีทุจริตและประพฤตินิยมขบในวงราชการที่คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติชี้มูลว่ามีความผิดเกี่ยวกับการทุจริตก็จะถูกดำเนินคดีอาญา โดยให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. มีหนังสือแจ้งผู้ถูกกล่าวหาให้ไปรายงานตัวต่อบุคคลที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. มอบหมายตามวันเวลาที่กำหนด และการเรียกมา

รับทราบข้อกล่าวหาว่าไม่มีกฎหมายที่ให้อำนาจในการแจ้งสิทธิแก่ผู้ต้องหาในการปรึกษาทนายความและการแต่งตั้งทนายความ และสิทธิของผู้ต้องหาตามกระบวนการยุติธรรมในทางอาญา การที่กฎหมายไม่กำหนดสิทธิดังกล่าวจึงทำให้ไม่มีการคุ้มครองสิทธิในกระบวนการยุติธรรมในทางอาญาของผู้ต้องหา

2) ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับ โครงสร้างและความเชี่ยวชาญขององค์กรคณะผู้พิพากษาในคดีทุจริตของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

สำหรับระบบวิธีพิจารณาความ คือ วิธีการดำเนินคดีในศาล และหลักเกณฑ์การฟ้องคดีต่าง ๆ รวมถึงภาระการพิสูจน์ การแสวงหาพยานหลักฐานนำเสนอต่อศาลเพื่อสนับสนุนข้ออ้างข้อเถียงของแต่ละฝ่าย ระบบวิธีพิจารณาความแบ่งออกเป็น 2 ระบบ ได้แก่ ระบบวิธีพิจารณาความในระบบกล่าวหา และระบบวิธีพิจารณาความในระบบไต่สวน ซึ่งศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองของประเทศไทยใช้ระบบวิธีพิจารณาความในระบบไต่สวน ซึ่งระบบวิธีพิจารณาความในระบบไต่สวนนั้น เป็นระบบการดำเนินคดีอาญาที่ไม่มีการแยกหน้าที่สอบสวน ฟ้องร้อง และหน้าที่พิจารณาพิพากษาคดีออกจากกัน ให้องค์กรในการดำเนินคดีที่ต่างหากจากกันเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการ แต่การดำเนินคดีอาญาทั้งหมดตกอยู่ในมือของบุคคลหรือองค์กรเดียว กล่าวคือ การดำเนินคดีอาญาทั้งหมดตกอยู่ในมือของผู้พิพากษาหรือศาล

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่า พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. 2542 กำหนดโครงสร้างขององค์กรคณะผู้พิพากษาโดยให้ประธานศาลฎีกาเรียกประชุมใหญ่ศาลฎีกาเลือกผู้พิพากษาในศาลฎีกาซึ่งดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้พิพากษาศาลฎีกาเป็นองค์กรคณะผู้พิพากษาเพื่อพิจารณาพิพากษาคดี ซึ่งระบบวิธีพิจารณาความของศาลในประเทศไทยเป็นระบบกล่าวหา คือ ระบบการดำเนินคดีที่มีการแยก หน้าที่สอบสวน ฟ้องร้อง และหน้าที่พิจารณาพิพากษาคดีออกจากกัน แต่ในทางกลับกันพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. 2542 ได้กำหนดวิธีพิจารณาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นระบบไต่สวน คือ ระบบการดำเนินคดีที่ไม่มีการแยกหน้าที่สอบสวน ฟ้องร้อง และหน้าที่พิจารณาพิพากษาคดีออกจากกัน จึงทำให้องค์คณะผู้พิพากษาไม่มีความเชี่ยวชาญในระบบวิธีพิจารณาคดีแบบไต่สวน นั่นเอง

3) ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการขาดหน่วยงานกลางเพื่อทำหน้าที่ติดตามและบังคับตามคำพิพากษาของศาลในคดีทุจริตของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

นับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน การบังคับคดีตามคำพิพากษาของศาลยุติธรรมในคดีอาญานั้นเป็นอำนาจหน้าที่ของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจในการดำเนินการจับกุมจำเลยเพื่อมารับโทษตามหมายจับของศาล ในกรณีที่จำเลยมีการหลบหนีการประกันตัว และไม่มารับโทษตามคำพิพากษาของศาล ซึ่งผู้พิพากษาจะใช้อำนาจในการออกหมายจับจำเลยเพื่อนำตัวมารับโทษตามคำพิพากษา โดยกฎหมายวิธี

พิจารณาความอาญากำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของพนักงาน ฝ่ายปกครองหรือตำรวจในการจับกุมจำเลย เพื่อมารับโทษตามคำพิพากษาของศาล ทั้งนี้ ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองก็ได้มีการกำหนดเรื่องของการติดตามและนำตัวจำเลยมาปฏิบัติตามคำพิพากษาของศาลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเช่นเดียวกับคดีอาญาทั่วไป และให้เป็นอำนาจหน้าที่ของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจในการจับกุมจำเลยเพื่อมารับโทษตามคำพิพากษาของศาลต่อไป

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่า ภายหลังจากที่มีคำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองนั้น พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาความอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. 2542 และข้อกำหนดเกี่ยวกับการดำเนินคดีของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. 2543 ได้กำหนดให้การจับกุมจำเลยเป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งก็ได้ให้อำนาจแก่พนักงานฝ่ายปกครองตั้งแต่ระดับสามหรือตำรวจซึ่งมียศตั้งแต่ชั้นร้อยตำรวจตรีหรือเทียบเท่าขึ้นไป โดยทั้งนี้ในความเป็นจริง พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจต่างก็มีภารกิจในการช่วยเหลือป้องกัน และอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนเป็นหน้าที่หลักอยู่แล้ว จึงไม่สามารถตามจับจำเลยตามหมายจับของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองได้ ส่งผลทำให้บทบาทและหน้าที่ของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจในการนำตัวจำเลยเพื่อมาปฏิบัติตามคำพิพากษาของศาลมีน้อยลง ด้วยเหตุดังกล่าวนี้จึงทำให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจไม่สามารถใส่ใจในการปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ

2. แนวคิด หลักการ และทฤษฎีทางกฎหมายมหาชนที่เกี่ยวกับการดำเนินคดีทุจริตของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

2.1 หลักภารกิจของรัฐ

สำหรับหลักภารกิจของรัฐ ประเภทภารกิจหลักของรัฐ ซึ่งมีสาระสำคัญ ดังต่อไปนี้

รัฐมีหน้าที่หลักที่จะต้องดำเนินการให้ประชาชนของรัฐมีชีวิตที่มีความสมบูรณ์ ด้วยการสร้างความ เป็นระเบียบ สร้างคุณธรรม จัดให้มีสวัสดิการพื้นฐาน และสร้างความเจริญก้าวหน้า และความมั่นคง โดยจากการศึกษา ภารกิจหลักของรัฐ พบว่า รัฐมีหน้าที่หลักหรือภารกิจพื้นฐานในการอำนวยความสะดวก หรือหน้าที่ในการพิจารณาพิพากษาคดี การธำรงรักษาไว้ซึ่งระบบกฎหมายนั้นเป็นเงื่อนไขสำคัญประการหนึ่งของนิติรัฐ ศาลมีหน้าที่บอกกฎหมายกำหนดไว้อย่างไรในการพิจารณาพิพากษาคดี ดังนั้น การอำนวยความสะดวกจึงเป็นภารกิจพื้นฐานของรัฐสมัยใหม่ ซึ่งรัฐไม่อาจปล่อยให้เอกชนคัดสินปัญหาข้อพิพาทกันเอง แต่จะต้องอาศัยวิถีทางตามกฎหมายในการระงับหรือตัดสินข้อพิพาทโดยการนำคดีขึ้นสู่ศาล

2.2 สิทธิในกระบวนการยุติธรรม

สิทธิในกระบวนการยุติธรรมนั้น คຸ້ມครองให้บุคคลไม่ต้องรับโทษอาญา เว้นแต่ได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาทีกระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้¹ และโทษที่จะลงแก่บุคคลนั้นจะหนักกว่าโทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาทีกระทำความผิดมิได้ ทั้งนี้ ในคดีอาญา ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด และก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้ และการควบคุมหรือคุมขังผู้ต้องหาหรือจำเลยให้กระทำได้เพียงเท่าที่จำเป็น เพื่อป้องกันมิให้มีการหลบหนี นอกจากนี้ในคดีอาญาจะบังคับให้บุคคลให้การเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเองมิได้

นอกจากนี้ รัฐพึงจัดระบบการบริหารงานในกระบวนการยุติธรรมทุกด้านให้มีประสิทธิภาพเป็นธรรม และไม่เลือกปฏิบัติ และให้ประชาชนเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวก รวดเร็ว และไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินสมควร

2.3 ระบบวิธีพิจารณาความ

ในระบวิธีพิจารณาความแยกออกได้ 2 ระบบ² คือ

(1) การดำเนินคดีระบบกล่าวหา

การดำเนินคดีในระบบกล่าวหา เป็นระบบการค้นคว้าหาความจริงตามระบบกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law System) จะมีคู่ความ คือ พนักงานอัยการ โจทก์ และจำเลย ต่อสู้กัน โดยจำเลยอาจมีทนายความมาช่วยเหลือในการดำเนินคดีโดยมีกติกาทีเท่าเทียมกัน สำหรับศาลจะทำหน้าที่เป็นคนกลางควบคุมคู่ความทั้งสองฝ่ายให้ปฏิบัติตามกฎ กติกา อย่างเคร่งครัด โจทก์มีหน้าที่หรือภาระการพิสูจน์โดยหาพยานหลักฐานมาพิสูจน์ความผิดของจำเลยหรือพิสูจน์ความจริง ถ้าโจทก์ไม่อาจหาพยานหลักฐานมาพิสูจน์ความผิดได้หรือพิสูจน์ได้แต่พยานหลักฐานนั้นยังเป็นที่น่าสงสัย ศาลก็จะยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้จำเลย โดยศาลจะพิพากษายกฟ้อง ระบบนี้ ศาลจะพิจารณาเฉพาะพยานหลักฐานที่ปรากฏในสำนวนความของศาลเท่านั้น ข้อเท็จจริงอื่น ๆ ทีมิได้จับบันทึกไว้ศาลจะไม่นำมารับฟัง

(2) การดำเนินคดีระบบไต่สวน

การดำเนินคดีในระบบไต่สวน เป็นระบบการค้นหาความจริงตามระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร (Civil Law System) โดยเป็นเรื่องของศาลกับจำเลย โจทก์และทนายจำเลยมีหน้าที่ช่วยเหลือศาลในการค้นหาความจริง ศาลมีบทบาทในการแสวงหาความจริงให้ได้มากที่สุด โดยมีอำนาจเต็มที่ มีอำนาจลงไปล่วงลึกถึงพยานหลักฐานต่าง ๆ ได้เอง ศาลจะซักถามพยานบุคคลด้วยตนเอง แม้คู่ความ

¹ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

² ฐานันท์ วรรณโกวิท. (2553). “ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองกับระบบไต่สวน,” *วารสารศาลยุติธรรมปริทัศน์*, 5(1), หน้า 100 - 101.

จะมีได้นำพยานหลักฐานเข้าสู่สำนวนความของศาล ศาลก็ย่อมนำมาได้ เมื่อได้ความจริงอย่างไรก็พิพากษาตามนั้น ซึ่งอาจพิพากษายกฟ้องหรือลงโทษ ไม่มีการยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้จำเลย ศาลจะไม่เคร่งครัดกฏกติกาในการรับฟังพยานหลักฐานมากนัก ศาลมีอำนาจเต็มที่ในอันที่จะรับฟังพยานหลักฐานทั้งปวง

3. กฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินคดีทุจริตของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในต่างประเทศ และประเทศไทย

3.1 กฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินคดีทุจริตของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในต่างประเทศ

3.1.1 สาธารณรัฐฝรั่งเศส

รัฐธรรมนูญของสาธารณรัฐฝรั่งเศส ได้กำหนดให้ศาลยุติธรรมแห่งสาธารณรัฐ ประกอบด้วยผู้พิพากษา 15 คน³ ได้แก่

(1) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 6 คน ที่ได้รับเลือกจากสภาผู้แทนราษฎร โดยการลงคะแนนลับ มีวาระการดำรงตำแหน่งตามอายุของสภาผู้แทนราษฎร กล่าวคือ ต้องเลือกใหม่ทุกครั้งที่ได้สภาผู้แทนราษฎรชุดใหม่ นอกจากนี้ ยังมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 6 คน ที่ได้รับเลือกจากสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้พิพากษาสำรอง โดยใช้วิธีการเลือกแบบเดียวกัน

(2) สมาชิกวุฒิสภา 6 คน ที่ได้รับเลือกจากวุฒิสภา โดยการลงคะแนนลับ และเลือกใหม่ทุกครั้งที่ได้เลือกวุฒิสภาชุดใหม่

(3) ผู้พิพากษาศาลฎีกา 3 คน มีวาระ 3 ปี โดยให้ผู้พิพากษาที่มาจากศาลฎีกาเป็นประธานศาลยุติธรรมแห่งสาธารณรัฐ ผู้พิพากษาศาลยุติธรรมแห่งสาธารณรัฐที่เป็นสมาชิกวุฒิสภาไม่ได้เป็นคณะลูกขุน แต่มีคุณสมบัติเป็นผู้พิพากษาในศาลยุติธรรมแห่งสาธารณรัฐ ด้วยเหตุนี้ กฎหมายจึงกำหนดให้ต้องสาบานตนก่อนเข้ารับตำแหน่ง ส่วนผู้พิพากษาศาลยุติธรรมแห่งสาธารณรัฐที่เป็นผู้พิพากษาศาลฎีกาไม่ต้องสาบานตนเพราะถือว่าเคยสาบานก่อนเข้ารับตำแหน่งผู้พิพากษามาก่อนแล้ว

ศาลยุติธรรมแห่งสาธารณรัฐ ได้แยกองค์คณะผู้พิพากษาออก องค์คณะผู้พิพากษาที่ทำหน้าที่ไต่สวนข้อเท็จจริง องค์คณะผู้พิพากษา ได้แก่ ผู้พิพากษาศาลยุติธรรมแห่งสาธารณรัฐ 15 คน ส่วนองค์คณะผู้พิพากษาที่ทำหน้าที่ไต่สวนข้อเท็จจริงประกอบด้วยผู้พิพากษาตัวจริง 3 คน และตัวสำรองอีก 3 คน ทั้ง 6 คนนี้ มาจากผู้พิพากษาศาลฎีกาที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาด้วยกันคัดเลือกขึ้นมา มีวาระ 3 ปี นอกจากนี้ ยังมีคณะกรรมการพิจารณารับคำฟ้อง มีวาระ 5 ปี ประกอบด้วย ผู้พิพากษาศาลฎีกา 3 คน มา

³ รัฐธรรมนูญสาธารณรัฐฝรั่งเศส มาตรา 68-2 [Membership of Court of Justice]

จากที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาเลือกกันเอง และให้คนใดคนหนึ่งจาก 3 คน ที่ประชุมใหญ่เลือกเป็นประธาน คณะกรรมการพิจารณารับคำฟ้อง ตุลาการศาลปกครองสูงสุด 2 คน มาจากที่ประชุมใหญ่ศาลปกครองสูงสุด เลือกกันเอง และตุลาการศาลบัญชี 2 คน มาจากที่ประชุมใหญ่ ศาลบัญชีเลือกกันเอง โดยคณะกรรมการพิจารณาข้อกล่าวหาที่มีความเป็นอิสระจากอำนาจ ทางการเมืองและมีอำนาจที่สำคัญ ๆ เพื่อตรวจสอบในเบื้องต้นว่าข้อกล่าวหา รัฐมนตรีมีมูลเพียงพอหรือไม่

3.1.2 สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

จากการศึกษากฎหมายของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี พบว่า มีการกำหนดองค์คณะผู้พิพากษาของศาลในชั้นศาลต่าง ๆ ไว้ ดังนี้

ในศาลแขวง เป็นศาลที่มีอำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดีในการกระทำความผิดอาญา ซึ่งมีโทษสูงสุดไม่เกิน 4 ปี ขึ้นกับความรุนแรงของความผิด โดยแบ่งเป็น⁴ ดังนี้

1) ศาล Einzelrichter มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาที่มีโทษจำคุกสูงสุด ไม่เกิน 2 ปี ผู้พิพากษาอาชีพคนเดียวเป็นองค์คณะที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดี

2) ศาล Schöffengericht มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาที่มีโทษจำคุกสูงสุด ไม่เกิน 4 ปี มีผู้พิพากษาอาชีพ 1 คน และผู้พิพากษาสมทบ 2 คน เป็นองค์คณะ แต่หากในคดีที่มีความสำคัญ ที่มีความจำเป็นจะต้องใช้ผู้พิพากษาอาชีพที่มีประสบการณ์มากกว่า 1 คน อาจเพิ่มจำนวนผู้พิพากษาอาชีพเข้าไปในองค์คณะเป็น 2 คน ร่วมกับผู้พิพากษาสมทบอีก 2 คนได้

ในศาลจังหวัด เป็นศาลที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาที่ไม่ได้อยู่ในเขตอำนาจของศาลแขวง ทำหน้าที่เป็นศาลอาญาชั้นต้นสำหรับคดีที่มีโทษจำคุกขั้นต่ำเกินกว่า 4 ปี ขึ้นไป หรืออาจทำหน้าที่เป็นศาลอาญาชั้นอุทธรณ์ในการอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงหรือปัญหาข้อกฎหมายในคำพิพากษาของศาลแขวง องค์คณะผู้พิพากษาประกอบด้วยผู้พิพากษาอาชีพ 2 คน และผู้พิพากษาสมทบอีก 2 คน แต่หากเป็นคดีที่มีอัตราโทษร้ายแรง จะใช้ผู้พิพากษาชุดใหญ่ ประกอบด้วยผู้พิพากษาอาชีพ 3 คน และผู้พิพากษาสมทบ 2 คน

ในศาลสูงมลรัฐ ซึ่งทำหน้าที่เป็นศาลอาญาชั้นต้น ศาลอาญาอุทธรณ์หรือศาลสูงแล้วแต่กรณี ในกรณีทำหน้าที่เป็นศาลอาญาชั้นต้น มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีในฐานความผิดที่กระทำต่อความมั่นคงของรัฐ หรือทำหน้าที่เป็นศาลอาญาอุทธรณ์ในการอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงหรือปัญหาข้อกฎหมายของคำพิพากษาของศาลจังหวัด และทำหน้าที่เป็นศาลสูงสุดในการทำหน้าที่วินิจฉัยคำฟ้องอุทธรณ์ คัดค้านคำพิพากษาของศาลแขวง และอุทธรณ์ในปัญหาข้อกฎหมายเท่านั้น และคำวินิจฉัยในกรณีนี้จะเป็นที่สุด โดยองค์คณะในศาลสูงมลรัฐจะมีเฉพาะผู้พิพากษาอาชีพเท่านั้น จำนวน 5 คน

3.1.3 สหรัฐอเมริกา

⁴ คณิต ฒ นคร. (2540). “อัยการเยอรมันและการดำเนินคดีอาญาของเยอรมันก่อนฟ้อง,” ใน *หนังสือรวมบทความด้านวิชาการ ของ ศาสตราจารย์ ดร. คณิต ฒ นคร อัยการสูงสุด*. หน้า 148.

ในสหรัฐอเมริกา ภายหลังจากศาลมีคำพิพากษาแล้ว สหรัฐอเมริกายังมีการจัดตั้งหน่วยงานขึ้นมา เฉพาะเพื่อทำหน้าที่ดูแลรักษาความปลอดภัยให้แก่ศาลโดยตรง และมีหน้าที่ในการจับกุมผู้กระทำความผิด ตามหมายจับของศาลอีกด้วย ซึ่งเป็นหน่วยงานที่แตกต่างหากจากสำนักงานตำรวจ คือ หน่วยงานรักษาความปลอดภัยของศาลสหรัฐ US Marshals (United States Marshals Service) โดยเป็นหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายของสหรัฐระดับรัฐบาลกลางรับผิดชอบบังคับใช้กฎหมายระดับรัฐบาลกลางสหรัฐอเมริกาและรัฐธรรมนูญ โดยเป็นหนึ่งในหน่วยงานที่สังกัดภายใต้กระทรวงยุติธรรมมีฐานะองค์กรเทียบเท่ากับหน่วย FBI หรือ CIA มีหน้าที่หลัก คือ การบังคับใช้กฎหมาย ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี ค.ศ. 1789 มีผู้อำนวยการ 1 คน ทำหน้าที่เป็นผู้บริหาร แต่งตั้งโดยประธานาธิบดีตามความเห็นชอบของวุฒิสภาและผู้ช่วยอีกกว่า 4,000 คน ส่วน US Marshals มี 94 คน โดยมีวาระในตำแหน่ง 4 ปี สำนักงานใหญ่ USMS ตั้งอยู่ที่เมือง Arlington รัฐเวอร์จิเนีย มีสำนักงานสาขาตั้งอยู่ในเขตอำนาจของศาลรัฐบาลกลาง 94 เขต และอีก 300 แห่งกระจายอยู่ทั่วไป

อำนาจหน้าที่ของ US Marshals ได้แก่⁵

- 1) พิทักษ์สันติราษฎร์ บังคับใช้กฎหมาย และปฏิบัติตามคำสั่งศาล
- 2) ปฏิบัติเป็นเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ของศาลยุติธรรมสหรัฐ
- 3) สามารถพกพาอาวุธและจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าโดยไม่มีหมายจับ
- 4) มีหน้าที่คุ้มกันผู้พิพากษา อัยการ เจ้าหน้าที่ศาล พยาน และลูกขุน ที่มีการข่มขู่อันเป็นการ

ขัดขวางกระบวนการยุติธรรม

- 5) สืบสวนสอบสวนจับกุมผู้กระทำความผิดที่หลบหนีหมายศาล
- 6) อารักขาความปลอดภัยแก่ฝ่ายตุลาการ อาคารพักอาศัย

บทบาทและภารกิจที่สำคัญของ US. Marshal

- 1) การรักษาความปลอดภัยศาล คุ้มครองรักษาความปลอดภัยแก่บุคลากรในกระบวนการยุติธรรม เช่น ผู้พิพากษา อัยการ ลูกขุน ทนายความ และเจ้าหน้าที่ศาลรวมไปถึงอาคาร สถานที่
- 2) การสืบสวนติดตามจับกุมผู้กระทำความผิด หน้าที่หลักเดิม คือ จับกุมผู้กระทำความผิดที่หลบหนีตามหมายจับของศาล ประสานงานกับทุกหน่วยงานและทุกระดับรวมทั้งต่างประเทศ
- 3) การคุ้มครองพยาน สำหรับคดีอาญาร้ายแรงหรือคดีองค์กรอาชญากรรม
- 4) การขนย้ายนักโทษและคนต่างด้าว
- 5) การยึดอายัดทรัพย์สินของผู้กระทำความผิด
- 6) โครงการปฏิบัติการพิเศษ

⁵ U.S. Department of Justice.(2016). Fact Sheet U.S. Marshals Service. (online). Available: <https://www.usmarshals.gov/duties/factsheets/overview.pdf>. [2017, 5 Dec].

3.2 กฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินคดีทุจริตของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในประเทศไทย

จากการศึกษาพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. 2542 พบว่า เมื่อมีการยื่นฟ้องคดีต่อศาล ให้ประธานศาลฎีกาเรียกประชุมใหญ่ศาลฎีกาเลือกผู้พิพากษาในศาลฎีกาซึ่งดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้พิพากษาศาลฎีกาเป็นองค์คณะผู้พิพากษาเพื่อพิจารณาคดีดังกล่าวโดยเร็ว แต่ทั้งนี้ต้องไม่เกินสิบสี่วันนับแต่วันยื่นฟ้องคดี⁶ และในการพิจารณาคดี ให้ศาลยึดรายงานของคณะกรรมการ ป.ป.ช. เป็นหลักในการพิจารณาและอาจไต่สวนหาข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานเพิ่มเติมได้ตามที่เห็นสมควร ในการปฏิบัติหน้าที่ ศาลมีอำนาจเรียกเอกสารหรือหลักฐานที่เกี่ยวข้องจากบุคคลใด หรือเรียกบุคคลใดมาให้ถ้อยคำ ตลอดจนขอให้ศาลอื่น พนักงานสอบสวน หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น ดำเนินการใดเพื่อประโยชน์แห่งการพิจารณาได้⁷ นอกจากนี้ ยังมีข้อกำหนดเกี่ยวกับการดำเนินคดีของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. 2543 ที่ได้กำหนดในเรื่องบังคับคดี โดยการบังคับคดีอาญาให้เป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา การบังคับคดีแพ่งให้เป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ให้ผู้พิพากษาประจำแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใน ศาลฎีกามีอำนาจออกหมายหรือคำสั่งใด ๆ ตามที่เห็นสมควร เพื่อบังคับให้เป็นไปตาม คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล⁸

อย่างไรก็ตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ได้มีบทบัญญัติที่ให้อำนาจพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจมีหน้าที่จัดการให้เป็นไปตามหมายอาญา ซึ่งได้มอบหรือส่งมาให้จัดการภายในอำนาจของเขา หมายอาญาใดซึ่งศาลได้ออก จะมอบหรือส่งไปยังพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจซึ่งอยู่ภายในเขตอำนาจของศาลตั้งระบุในหมาย หรือแก่หัวหน้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจประจำจังหวัด อำเภอ กิ่งอำเภอ หรือตำบล ซึ่งจะให้จัดการให้เป็นไปตามหมายนั้นก็ได้ ในกรณีหลังเจ้าพนักงานผู้ได้รับหมายต้องรับผิดชอบในการจัดการตามหมายนั้น โดยจะจัดการเองหรือสั่งให้เจ้าพนักงานรองลงไปจัดการให้ก็ได้ หรือจะมอบหรือส่งสำเนาหมายอันรับรองว่าถูกต้องให้แก่พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจคนอื่นซึ่งมีหน้าที่จัดการตามหมายซึ่งตนได้รับนั้นก็ได้ ถ้าหมายนั้นได้มอบหรือส่งให้แก่เจ้าพนักงานตั้งแต่สองนายขึ้นไป เจ้า

⁶ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. 2542 มาตรา 13.

⁷ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. 2542 มาตรา 5.

⁸ ข้อกำหนดเกี่ยวกับการดำเนินคดีของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. 2543 ข้อ 38.

พนักงานจะจัดการตามหมายนั้นแยกกันหรือร่วมกันก็ได้⁹ ทั้งนี้ ในคดีที่มีอัตราโทษประหารชีวิต หรือในคดีที่ผู้ต้องหาอายุไม่เกินสิบแปดปีในวันที่พนักงานสอบสวนแจ้งข้อหา ก่อนเริ่มถามคำให้การให้พนักงานสอบสวนถามผู้ต้องหาว่ามีทนายความหรือไม่ ถ้าไม่มีให้รัฐจัดหาทนายความให้ ในคดีที่มีอัตราโทษจำคุก ก่อนเริ่มถามคำให้การให้พนักงานสอบสวนถามผู้ต้องหาว่ามีทนายความหรือไม่ ถ้าไม่มีและผู้ต้องหาต้องการทนายความ ให้รัฐจัดหาทนายความให้¹⁰

4. วิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินคดีทุจริตของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

4.1 ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาในคดีทุจริตซึ่งเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

สำหรับสิทธิในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่ผู้ต้องหาจะได้รับการแจ้งสิทธิจากพนักงานสอบสวนก่อนเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมในทางอาญาเป็นสิ่งที่สำคัญมากกับหลักการพื้นฐานของการดำเนินคดีอาญาตามมาตรฐานของหลักสากล เพราะผู้ต้องหาต้องรับรู้ถึงสิทธิทางกฎหมายในกระบวนการยุติธรรมของตนเองในการที่จะต่อสู้คดีความ ทั้งนี้ยังเกี่ยวกับหลักศักดิ์ศรี ความเป็นมนุษย์ สิทธิของผู้ต้องหา หลักการไม่ถูกดำเนินคดีหลายครั้ง หลักการปกครองโดยกฎหมายหรือหลักนิติรัฐ นิติธรรม หลักการดำเนินคดีที่เป็นธรรม หลักการแบ่งแยกอำนาจ และหลักอำนาจนิติบัญญัติมอบอำนาจไม่ได้ ซึ่งถือว่าเป็นหลักการที่ได้รับการยอมรับกันทั่วไปในระดับนานาชาติ

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่า ประเทศไทยมีการกำหนดกระบวนการพิจารณาสืบสวนสอบสวนคดีอาญา โดยมีการกำหนดสิทธิของผู้ต้องหาในคดีอาญาเอาไว้ แต่ในทางกลับกันคดีทุจริตและประพฤตินิষอบในวงราชการที่เกิดกับเจ้าหน้าที่หรือผู้ดำรงตำแหน่งการเมืองที่ถูกกล่าวหาว่ามีส่วนร่วมในการกระทำความผิดไม่มีกฎหมายที่กำหนดในเรื่องของกระบวนการแจ้งสิทธิก่อนเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมซึ่งในคดีทุจริตและประพฤตินิষอบในวงราชการที่คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติชี้มูลว่ามีความผิดเกี่ยวกับการทุจริตก็จะถูกดำเนินคดีอาญา โดยอัยการจะเรียกมารับทราบข้อกล่าวหาภายในเวลาที่กำหนด และการเรียกมารับทราบข้อกล่าวหานี้ ไม่มีกฎหมายที่ให้อำนาจในการแจ้งสิทธิแก่ผู้ต้องหาในการปรึกษาทนายความและการแต่งตั้งทนายความ และสิทธิของผู้ต้องหาตามกระบวนการยุติธรรมในทางอาญา การที่กฎหมายไม่กำหนดสิทธิดังกล่าวจึงทำให้ไม่มีการคุ้มครองสิทธิในกระบวนการยุติธรรมในทางอาญาของผู้ต้องหา

⁹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 61.

¹⁰ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134/1.

นอกจากนี้ คดีทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการของเจ้าหน้าที่หรือผู้ดำรงตำแหน่งการเมือง ในปัจจุบันมีโทษร้ายแรงถึงขั้นประหารชีวิตตามกฎหมายเฉพาะ ซึ่งการไม่มีบทบัญญัติทางกฎหมายที่จะ กำหนดกระบวนการแจ้งสิทธิก่อนเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาและการแจ้งผู้ต้องหาในการปรึกษา และแต่งตั้งทนายความในการปรึกษาคดี ทำให้ผู้ต้องหาไม่ได้รับความเท่าเทียมในกระบวนการยุติธรรม ในทางอาญา และการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องหาตามเจตนารมณ์และวัตถุประสงค์ของกฎหมาย ในการคุ้มครองผู้ต้องหา อีกทั้งในคดีอาญามีบทบัญญัติไว้ว่าต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่ มีความผิด ดังนั้น การไม่กำหนดกระบวนการแจ้งสิทธิแก่ผู้ต้องหาก่อนเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมในทาง อาญาในคดีทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการที่เกิดกับเจ้าหน้าที่หรือผู้ดำรงตำแหน่งการเมือง ส่งผลทำ ให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องหาก่อนที่จะต่อสู้และดำเนินคดีทุจริตของ ผู้ดำรงตำแหน่งการเมือง

ดังนั้น หากประเทศไทยไม่กำหนดกระบวนการแจ้งสิทธิของผู้ต้องหาในการที่จะได้รับ คำปรึกษาด้านกฎหมาย และการแต่งตั้งทนายความในการต่อสู้คดีก่อนเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญา ในคดีทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการที่เกิดกับเจ้าหน้าที่หรือผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ทำให้สิทธิ และเสรีภาพของผู้ต้องหาตามเจตนารมณ์และวัตถุประสงค์ของกฎหมายนั้น ไม่สามารถรับรองหรือคุ้มครอง สิทธิและเสรีภาพในการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญา ส่งผลต่อผู้ต้องหาที่ถูกข่มขู่ในคดีทุจริตและ ประพฤติมิชอบในวงราชการของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองไม่ได้รับสิทธิในกระบวนการยุติธรรมที่ตนพึง มี และการพัฒนาระบบยุติธรรมและกระบวนการพิจารณา สืบสวน สอบสวนของศาลฎีกาแผนกคดีอาญา ของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่ไม่มีประสิทธิภาพตามหลักสากล

4.2 ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับ โครงสร้างและความเชี่ยวชาญขององค์กรผู้พิพากษาในคดี ทุจริตของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

ในการนำระบบวิธีพิจารณาความในระบบไต่สวนมาใช้ในศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของ ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองนั้น ศาลต้องมีความเชี่ยวชาญในระบบไต่สวน เพราะระบบวิธีพิจารณาความใน ประเทศไทยส่วนใหญ่จะใช้ระบบวิธีพิจารณาความในระบบกล่าวหาที่คู่ความในคดีต้องเป็นผู้นำสืบพยาน เพื่อสนับสนุนคำคู่ความของฝ่ายตน แต่ในทางกลับกันระบบไต่สวนนั้น ศาลจะเป็นผู้ดำเนินการสอบสวน และไต่สวนคู่ความทั้งหมด หรือบางครั้งศาลอาจตั้งพยานผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งเป็นมาตรการในการแสวงหา ข้อเท็จจริงที่ศาลมอบหมายภารกิจให้แก่บุคคลที่ศาลประเมินแล้วว่ามีความสมบัตินในการพิจารณาให้ความเห็น และประเมินเรื่องทางเทคนิคที่ต้องอาศัยความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน อีกทั้งการให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ ความถูกต้องแท้จริงของเอกสาร โดยทั้งนี้ความสำคัญของศาลในเรื่องของความเชี่ยวชาญในการดำเนินวิธี พิพิจารณานี้ก็เพื่อประโยชน์แก่การพิจารณาคดี

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่า พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. 2542 กำหนดโครงสร้างขององค์คณะผู้พิพากษาโดยให้ประธานศาลฎีกาเรียกประชุมใหญ่ศาลฎีกาเลือกผู้พิพากษาในศาลฎีกาซึ่งดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้พิพากษาศาลฎีกาเป็นองค์คณะผู้พิพากษาเพื่อพิจารณาคดีพิพากษาคดี ซึ่งระบบวิธีพิจารณาความของศาลในประเทศไทยเป็นระบบกล่าวหา คือ ระบบการดำเนินคดีที่มีการแยก หน้าที่สอบสวน ฟ้องร้อง และหน้าที่พิจารณาพิพากษาคดีออกจากกัน แต่ในทางกลับกันพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. 2542 ได้กำหนดวิธีพิจารณาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นระบบไต่สวน คือ ระบบการดำเนินคดีที่ไม่มีการแยกหน้าที่สอบสวน ฟ้องร้อง และหน้าที่พิจารณาพิพากษาคดีออกจากกัน จึงทำให้องค์คณะผู้พิพากษาไม่มีความเชี่ยวชาญในระบบวิธีพิจารณาคดีแบบไต่สวน นั่นเอง

อนึ่ง เมื่อพิจารณาจากโครงสร้างและความเชี่ยวชาญขององค์คณะผู้พิพากษาเพื่อพิจารณาคดีพิพากษาคดีนั้น เห็นได้ว่าคัดเลือกมาจากผู้พิพากษาในศาลฎีกาซึ่งดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้พิพากษาศาลฎีกาซึ่งมีอายุราชการในการทำงานมาแล้วไม่น้อยกว่า 20 - 25 ปี ในศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ และศาลฎีกา โดยศาลยุติธรรมของไทยใช้ระบบกล่าวหา จึงทำให้ผู้พิพากษาศาลฎีกามีความเชี่ยวชาญในวิธีพิจารณาระบบกล่าวหา แต่เนื่องจากกฎหมายได้บัญญัติให้ระบบวิธีพิจารณาความของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นระบบไต่สวน จึงทำให้ผู้พิพากษาไม่มีความเชี่ยวชาญในระบบไต่สวน ทำให้ส่งผลกระทบต่อการทำงานข้อเท็จจริงจากคู่ความของศาลอาจระบบกล่าวหามาใช้ด้วย และทำให้การพิจารณาคดีในศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์และวัตถุประสงค์ของการนำวิธีพิจารณาความแบบไต่สวนมาใช้ในการดำเนินคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

ดังนั้น หากประเทศไทยไม่มีการกำหนดโครงสร้าง และความเชี่ยวชาญขององค์คณะผู้พิพากษาในการพิจารณาคดีของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองให้มาจากผู้ที่มีความเชี่ยวชาญในระบบวิธีพิจารณาความแบบไต่สวนให้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในองค์คณะผู้พิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองด้วย จะส่งผลให้กระบวนการพิจารณาความไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์และวัตถุประสงค์ของการนำวิธีพิจารณาความแบบไต่สวนมาใช้ และทำให้บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการพิจารณาคดีของศาลอาจเกิดความสับสนต่อกระบวนการวิธีพิจารณาคดี รวมไปถึงส่งผลเสียต่อภาพลักษณ์ และความเชื่อมั่นของการดำเนินคดี รวมถึงการพิจารณาคดีในศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ตลอดจนระบบยุติธรรมของประเทศไทย

4.3 ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการขาดหน่วยงานกลางเพื่อทำหน้าที่ติดตามและบังคับตามคำพิพากษาของศาลในคดีทุจริตของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

การติดตามและนำตัวจำเลยมาปฏิบัติตามคำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ถือเป็นมาตรการในการบังคับคดีตามคำพิพากษาของศาลที่มีความสำคัญ เพราะในคดีคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองนั้น ส่วนใหญ่จำเลยที่ได้รับโทษเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง และถือได้ว่ามีอิทธิพล และชื่อเสียงในสังคม และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. 2542 ได้กำหนดให้ในกรณีที่ศาลนัดฟังคำพิพากษาหรือคำสั่ง แต่จำเลยไม่อยู่หรือไม่มาฟังคำพิพากษาให้ศาลเลื่อนการอ่านไป และออกหมายจับจำเลยมาฟังคำพิพากษาเมื่อได้ออกหมายจับแล้วไม่ได้ตัวจำเลยมาภายใน 1 เดือน นับแต่วันออกหมายจับ ก็ให้ศาลอ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งลับหลังจำเลยได้ และให้ถือว่าจำเลยได้ฟังคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นแล้ว ดังนั้น เป็นไปได้อย่างมากว่าจำเลยจะหลบหนีไม่มารับโทษตามคำพิพากษาของศาล เพราะฉะนั้นมาตรการในการติดตามและนำตัวจำเลยมาปฏิบัติตามคำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองจึงถือเป็นเรื่องที่สำคัญเป็นอย่างมาก

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่า ภายหลังจากที่มีคำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองนั้น พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. 2542 และข้อกำหนดเกี่ยวกับการดำเนินคดีของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. 2543 ได้กำหนดให้การจับกุมจำเลยเป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งก็ได้ให้อำนาจแก่พนักงานฝ่ายปกครองตั้งแต่ระดับสามหรือตำรวจซึ่งมียศตั้งแต่ชั้นร้อยตำรวจตรีหรือเทียบเท่าขึ้นไป โดยทั้งนี้ในความเป็นจริง พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจต่างก็มีการปฏิบัติงานช่วยเหลือป้องกัน และอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนเป็นหน้าที่หลักอยู่แล้ว จึงไม่สามารถตามจับจำเลยตามหมายจับของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองได้ ส่งผลทำให้บทบาทและหน้าที่ของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจในการนำตัวจำเลยเพื่อมาปฏิบัติตามคำพิพากษาของศาลมีน้อยลง ด้วยเหตุดังกล่าวนี้จึงทำให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจไม่สามารถใส่ใจในการปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ

นอกจากนี้ ในการนำตัวจำเลยมาปฏิบัติตามคำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองนั้น มีปัญหาเกี่ยวกับอิทธิพลในทางการเมืองและระบบอุปถัมภ์ เนื่องจากการทำหน้าที่ของตำรวจหรือพนักงานฝ่ายปกครองนั้น เป็นหน่วยงานที่อยู่ภายใต้บังคับบัญชาของฝ่ายบริหาร โดยมีผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นผู้มีอำนาจบังคับบัญชาโดยตรง เพราะจำเลยในคดีผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ส่วนใหญ่เป็นฝ่ายบริหารโดยตรง ดังนั้น การกระทำใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในฝ่ายบริหารด้วยกันเองเป็นผู้ดำเนินการ อาจส่งผลทำให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับตำแหน่งหรือหน้าที่ที่ทรงงาน อีกทั้งเป็นโทษแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาที่เป็นได้ ทั้งนี้ไม่อาจปฏิเสธได้ว่าผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองนั้น เป็นผู้ที่มียศอิทธิพลอำนาจ และชื่อเสียงในระดับประเทศ ดังนั้น การที่ไม่มีหน่วยงานกลางในการติดตามจำเลยมาบังคับตามคำ

พิพากษาของศาล และให้อำนาจแก่ตำรวจหรือพนักงานฝ่ายปกครองเป็นผู้ดำเนินการตามคำสั่งของศาลจึงทำให้ไม่สามารถจับกุมจำเลยมาบังคับตามคำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองตามเจตนารมณ์และวัตถุประสงค์ของกฎหมายได้

ดังนั้น หากประเทศไทยไม่มีบทบัญญัติในการจัดตั้ง และให้อำนาจหน่วยงานกลางที่ไม่ขึ้นตรงต่อฝ่ายบริหารในการทำหน้าที่นำตัวจำเลยมาปฏิบัติตามคำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองแทนพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจที่อยู่ใต้บังคับบัญชาของฝ่ายบริหาร เพราะหากยังให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจเป็นผู้มีอำนาจนำตัวจำเลยมาปฏิบัติตามคำพิพากษาของศาลก็จะทำให้ไม่สามารถนำตัวจำเลยมาลงโทษตามคำพิพากษาได้ ส่งผลทำให้การบังคับโทษตามคำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ขาดความเชื่อมั่นและศรัทธาต่อประชาชนและสังคม เนื่องจากไม่สามารถบังคับโทษเอาตัวจำเลยได้จริง ส่งผลเสียต่อกระบวนการยุติธรรมไทยที่ขาดความศักดิ์สิทธิ์ในกระบวนการยุติธรรมที่ไม่สามารถจับกุม และนำตัวนักการเมืองที่ทุจริตคอร์รัปชัน มาลงโทษได้ ตลอดจนถึงความมั่นคงของประเทศในสายตาของนานาชาติ เพราะไม่สามารถจับนักการเมืองที่ทุจริต คอร์รัปชันภายในประเทศไทยได้อย่างยั่งยืน

5. ข้อเสนอแนะ

จากการวิเคราะห์ และสรุปปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินคดีทุจริตของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมาแล้วในข้างต้น ดังนั้น ผู้วิจัยขอเสนอแนะแนวทางการแก้ไขดังต่อไปนี้

1) ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาในคดีทุจริตซึ่งเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

ผู้วิจัยเห็นควรให้มีการกำหนดกระบวนการแจ้งสิทธิให้แก่ผู้ต้องหาที่ถูกจับกุมในคดีทุจริตของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองก่อนเข้าสู่กระบวนการพิจารณาสืบสวน สอบสวนคดีอาญา และกระบวนการยุติธรรมทางอาญา และเรื่องของการได้รับที่ปรึกษาทางกฎหมายหรือสิทธิในการแต่งตั้งทนายความ

2) ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับ โครงสร้างและความเชี่ยวชาญขององค์คณะผู้พิพากษาในคดีทุจริตของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

ผู้วิจัยเห็นควรให้มีการแก้ไขเพิ่มเติม พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. 2542 ในเรื่องของการกำหนดโครงสร้างและความเชี่ยวชาญขององค์คณะผู้พิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ดังนี้

“มาตรา 13 เมื่อมีการยื่นฟ้องคดีต่อศาล ให้ประธานศาลฎีกาเรียกประชุมใหญ่ศาลฎีกา และเลือกผู้พิพากษาในศาลฎีกา และให้ที่ประชุมของศาลพิเศษหรือศาลชำนาญพิเศษที่มีระบบพิจารณาในระบบไต่สวนคัดเลือกผู้พิพากษา เพื่อมาเป็นองค์คณะในการพิจารณาคดีคืออาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง”

3) ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการขาดหน่วยงานกลางเพื่อทำหน้าที่ติดตามและบังคับตามคำพิพากษาของศาลในคดีทุจริตของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

ผู้วิจัยเห็นควรให้มีการกำหนดหน่วยงานกลางเพื่อทำหน้าที่ติดตาม และบังคับตามคำพิพากษาของศาลโดยมีอำนาจหน้าที่ ได้แก่

- 1) บังคับใช้กฎหมาย และปฏิบัติตามคำสั่งศาล
- 2) ปฏิบัติเป็นเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ของศาลยุติธรรมไทย
- 3) สืบสวนสอบสวนและจับกุมผู้กระทำความผิดที่หลบหนีหมายศาล

บรรณานุกรม

ฐานันท์ วรรณ โกวิท. (2553). ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองกับระบบไต่สวน.

วารสารศาลยุติธรรมปริทัศน์, 5(1), น. 100 - 101.

นันทวัฒน์ บรมานันท์. (2540). “ระบบการพิจารณาคดีความผิดทางอาญาของนักการเมืองระดับสูงในประเทศไทย” ใน *รวมบทความเนื่องในโอกาสครบรอบ 84 ปี ศาสตราจารย์ ดร.ประยูร กาญจนกุล คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นิติธรรม.

บรรเจิด สิงคะเนติ. (2543). *หลักพื้นฐานของสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ โครงการเฉลิมพระเกียรติสารานุกรมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540*. กรุงเทพฯ: องค์การคำคุณุสภา.

วรเจตน์ ภาคีรัตน์. (2555). *คำสอนว่าด้วยรัฐและหลักกฎหมายมหาชน*. กรุงเทพฯ: โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอนคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

วรพจน์ วิศรุตพิชญ์. (2543). *สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน.

ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง. (2558). *ระบบศาลยุติธรรมและการดำเนินคดีอาญากับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี* (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ: ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง.